

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr ZACHODNIO-
POMORSKIE

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. WNIEBOWSTĄPIENIA PAŃSKIEGO

2. Czas powstania

2 poł. XV w
2 poł. XIX w

3. Miejscowość

S T A R Y
K L U K O M

4. Adres

Stary Klukom
73-200 Choszczno

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo gorzowskie

gmina Choszczno pow. choszczeński

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Alt Klücken

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Choszczno

8. Właściciel i jego adres

Parafia p.w. Błog. Królowej
Jadwigi w Choszcznie
ul. Piastowska 28

9. Użytkownik i jego adres

Parafia p.w. Błog. Królowej
Jadwigi w Choszcznie
ul. Piastowska 28

10. Rejestr zabytków

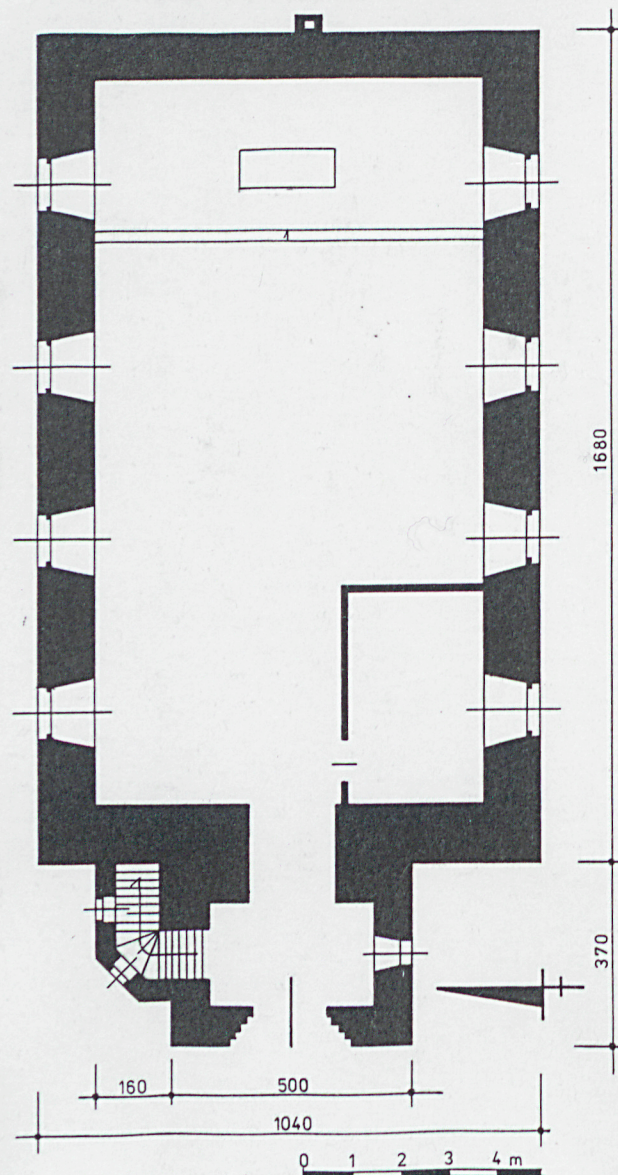
Nr 308 A-918 data 15.07.1958 r
30.09.2011

1.

kon. XIX w.

O r i e n t a c j a

Stary Klukom to niewielka wieś sołecka położona w półn-wschodniej części woj. gorzowskiego, oddalona ok. 4 km na połud-wschód od Choszczna (siedziby UMiG). Sąsiednie miejscowości to: od południa (3 km) Żeńsko; od wschodu (4 km) Raduń. Wieś usytuowana po zachodniej stronie (0,5 km) szosy Choszczno - Strzelce Krajeń. W sensie geograficznym Stary Klukom położony jest we wschodniej części Pojezierza Myśliborskiego, po półn-wschodniej stronie jez. Raduń. Rozplanowanie przestrzenne wsi w formie ulicowo-placowego założenia, wytyczonego na osi W-E; zabudowa o charakterze małorolnym i pofolwarcznym.

S y t u a c j a

Kościół filialny p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego posadowiony jest pośrodku wsi, przy rozwidleniu dróg, na średowiejskim placu. Działka siedliskowa niewielka, wieloboczna, częściowo wygródzona od strony podwórza folwarcznego (od południa), obsadzona zwartymi szpalerami kasztanowców.

Kościół usytuowany w południowej części działki, zorientowany na osi W-E, stanowi jedyny element kompozycji architektonicznej. Po północnej stronie kościoła ustawiony jest drewniany krzyż misyjny.

M a t e r i a ł , t e c h n i k a , k o n s t r u k c j a

Posadowienie: korpus nawowy osadzony na kamiennych ławach fundamentowych, bez architektonicznie wyodrębnionego cokółu, za wyjątkiem olbrzymich głazów narzutowych ułożonych pod narożnikami.

Wieża i przybudówka osadzone na kamienno-ceglanym cokole, o wysokości 20-50 cm nad poziomem gruntu.

Ściany: obwodowe korpusu nawowego murowane z nieobrobionych kamieni polnych, spojonych zaprawą wapienną z ceramicznym tłuczniem; ściany w przyziemiu o przekroju ok. 110 cm. Otwory okienne, szczyty, narożniki i korony murów opracowane są cegłą ceramiczną; najstarsza cegła (gotycka) umieszczona jest w zabliendowanych otworach okiennych i drzwiowych oraz w narożnikach budynku. Od zewnątrz ściany są nietynkowane (z grubymi spoinami cementowo-wapiennymi), zaś od wewnątrz tynkowane na gładko i bielone. Ścianka wydzielająca zakrystię (wtórna) murowana, tynkowana na gładko i bielona.

Ściany wieży wykonane z cegły ceramicznej, o krzyżowym wтку muru, licowane w obrębie parteru kamieniem łamanym o rzędowym układzie budulca; ściany w przyziemiu o przekroju ok. 80 cm. Od zewnątrz ściany nietynkowane (starannie spoinowane); od środka tynkowane na gładko jedynie w obrębie przyziemia.

Ściany przybudówki (klatki schodowej) również murowane z cegły ceramicznej, nietynkowane, o przekroju ok. 40 cm.

Stropy: sala kościelna i przyziemie wieży nakryte stropem drewnianym, belkowym, z deskowym pułapem utrzymanym w naturalnym kolorze drewna. Belki stropowe (okrągłaki) stężone od strony strychu wzdłużnymi przejmami. Na wyższych kondygnacjach wieży stropy belkowe nagie.

c.d. wkładka nr 1

H i s t o r i a

Pierwsza, pośrednia wzmianka o kościele w Starym Klukomiu pochodzi z 1337 r, kiedy to wymieniono 4 łany należące do miejscowego plebana. Ewidencjonowany kościół wzniesiony został w 2 poł. XV wieku, pod patronatem rodziny von Benckendorf. Pierwotnie była to świątynia parafialna, która w okresie reformacji włączona została do parafii ewangelickiej w Zamęcie.

Podczas wojny 30-letniej kościół został spalony przez oddział Chorwatów. W 2 poł. XIX wieku dobudowano kamienną ceglana wieżę; być może na miejscu drewnianej lub ryglowej. W owym czasie przepruto nowe otwory okienne i drzwiowe, zamurowano wejście południowe oraz wymieniono więźbę dachową.

Do 1945 r kościół w Starym Klukomiu był filią parafii ewangelickiej w Zamęcie. Podczas wojny lub bezpośrednio po jej zakończeniu świątynia uległa spaleniu i przez ok. 30 lat była nieużytkowana.

31.12.1973 r. kościół został przekazany parafii rzymsko-katolickiej p.w. Narodzenia NMP w Choszcznie. W latach 1975-76 odbudowano historyczną bryłę kościoła oraz wyposażono (m.in. elementami z innych świątyń z terenu pow. choszczeńskiego).

Dnia 19.04.1976 r. kościół został poświęcony jako świątynia rzymsko-katol. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego. W 1985 r kościół w Starym Klukomiu przyłączony został do parafii p.w. Błog. Królowej Jadwigi w Choszcznie.

c.d. wkładka nr 1

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 1.580 m³ (ogółem)</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa zabudowy</p> <p>195,6 m² (w tym korpus nawowy 174,7 m²)</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>kościół rzymsko-katolicki</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół rzym.-katolicki</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>W latach 1975-76 odbudowano kościół ze stanu ruiny. Projekt odbudowy opracowała mgr inż. H. Abramska-Pawlina. Prace budowlane prowadzono siłami miejscowej społeczności lokalnej. W pierwszej kolejności wzmocniono ściany obwodowe, wykonano więźbę dachową, ułożono stropy, a na końcu wykonano tynki wewnętrzne, ułożono posadzę oraz zamontowano stolarkę.</p> <p>Wnętrze kościoła wyposażone zostało historycznymi elementami z nieistniejących kościołów: ołtarz (mensa) z Choszczna; ławki - ze Świecicy protestanckiej; dzwon (sygnaturka).</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólny stan techniczny obiektu dobry; brak widocznych zagrożeń konstrukcyjnych.</p> <p>Kościół po remoncie (odbudowie) w l. 70-tych XX wieku.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Późnogotycki kościół w Starym Klukomiu stanowi dominantę układu ruralistycznego oraz element zabudowy o wartościach zabytkowych (obiekt wpisany do rejestru zabytków).</p> <p>Należy dążyć do zachowania historycznie ukształtowanej bryły oraz kompozycji architektonicznej, ze szczególnym uwzględnieniem rytmu i kształtu otworów okiennych, a także fatura elewacji, z odsłoniętym wątkiem muru.</p> <p>Dla właściwego zabezpieczenia wartości zabytkowych miejscowego kościoła, działka kościelna winna być objęta strefą "A" ochrony konserwatorskiej.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Biblioteka

K. Berg, Arnswalde im XVI Jahrhundert. Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark, Landsberg 1902.

H. Berghaus, Landbuch der Provinz Brandenburg, Bd.III, Brandenburg 1856.

L. Gollmert, Neumärkisches Landbuch Markgraf Ludwigs des Alten von Jahre 1337, Frankfurt a.O. 1862.

W. Schumacher, Wanderungen und Streifzüge durch Kreis Arnswalde, Arnswalde 1937.

F. Wolff, Die Glocken der Provinz Brandenburg, Berlin 1920.

Ziemia Choszczeńska - przeszłość i teraźniejszość. Praca zbiorowa pod red. St. Laska, Szczecin 1976.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Mapa sztabowa wsi Stary Klukom (Alt Klücken) z kon. XIX wieku - kserokopia ze zbiorów PSOZ w Gorzowie Wlkp.

24. Uwagi różne *Karta ewid. A nr 593*

25. Opracował

tekst mgr Waldemar Witek, BSIDK Sz-n, 05.1996 r

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Waldemar Witek, BSIDK Sz-n, 05.1996 r

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Cezary Nowakowski, BSIDK Sz-n, 04.1996 r

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów PSOZ w Gorzowie Wlkp.

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

196/07/11
Państwowy Służba Ochrony Zabytków
ODDZIAŁ WÓDZKI
ul. J. Piłsudskiego 8
66-413 Gorzów Wlkp.
tel./fax 223-612, 215-295

Włodzisław Chrostowski
mgr Włodzisław Chrostowski

27. Załączniki

3 wkładki

1. Miejscowość S T A R Y K L U K O M	2. Obiekt (jak w karcie) KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. WNIEBOWSTĄPIENIA PAŃSKIEGO	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) tekst, sytuacja, foto
---	---	---

c.d. rubr. nr 12

Kościół w Starym Klukomiu jest niewielka, XV-wieczna (gotycka) świątynia, o częściowo przekształconej formie architektonicznej (XIX-wieczne przeprucia okienne i drzwiowe), z neogotycką wieżą przy szczycie zachodnim, która utraciła pierwotne zwieńczenie dachu (ostrosłupową sygnaturkę). Tego typu, nieduże kościoły salowe o skromnym wystroju, wznoszone były na obszarach wiejskich Pomorza Zachodniego w okresie od XIV do XVIII wieku.

c.d. rubr. nr 13

Więźba dachowa: wtórna, wykonana w czasie odbudowy kościoła w l. 70-tych XX w. Nad korpusem nawowym występuje konstrukcja krokwiow-jętkowa; stopy krokwi osadzone są w belkach stropowych, z nabitymi od zewnątrz krótkimi przypustnicami. Elementy więźby dachowej wykonane z desek o przekrojach 5 x 15 cm, łączone gwoźdźmi i śrubami.

Dach wieży o konstrukcji krokwiowej, wykonanej również z desek, stężony ukośnymi (metalowymi) ściągnięciami. Nad przybudówką występuje konstrukcja krokwiowo-płatwiowa.

Pokrycie: połaci dachowych korpusu nawowego stanowi blach cynkowa, malowana farbą antykorozyjną w kolorze czerwonym. Dach wieży oraz daszek przybudówki pokryte cementową dachówką zakładkową z angobą; kalenica i naroża zabezpieczone cementowymi gąsiorami.

Posadzki: w obrębie sali kościelnej, zakrysti i kruchty występuje posadzka z płytek ceramicznych; w prezbiterium posadzka betonowa z ceglanyimi obrzeżami.

Schody: na wieżę umieszczone w obrębie przybudówki - ceglane, zabiegowe; wyższe kondygnacje dostępne po dostawianych drabinach.

Okna: wtórne, osadzone w historycznie przekształconych (XIX-wiecznych) otworach. Przeszklenie z szybek fakturowych, o metalowych (stałych) ramach. Otwory okienne w formie wysokich (stojących) prostokątów, zwieńczonych ostrołukowymi nadprożami i rozglifione do środka. Pierwotnie wnętrze kościoła doświetlały niewielkie okna, o luźnym rytmie rozmieszczenia.

W obrębie wieży i przybudówki występują również stałe okna o metalowych ramach, osadzone w prostokątnych (wąskich) otworach, zwieńczonych ostro lub pełnołukowymi nadprożami.

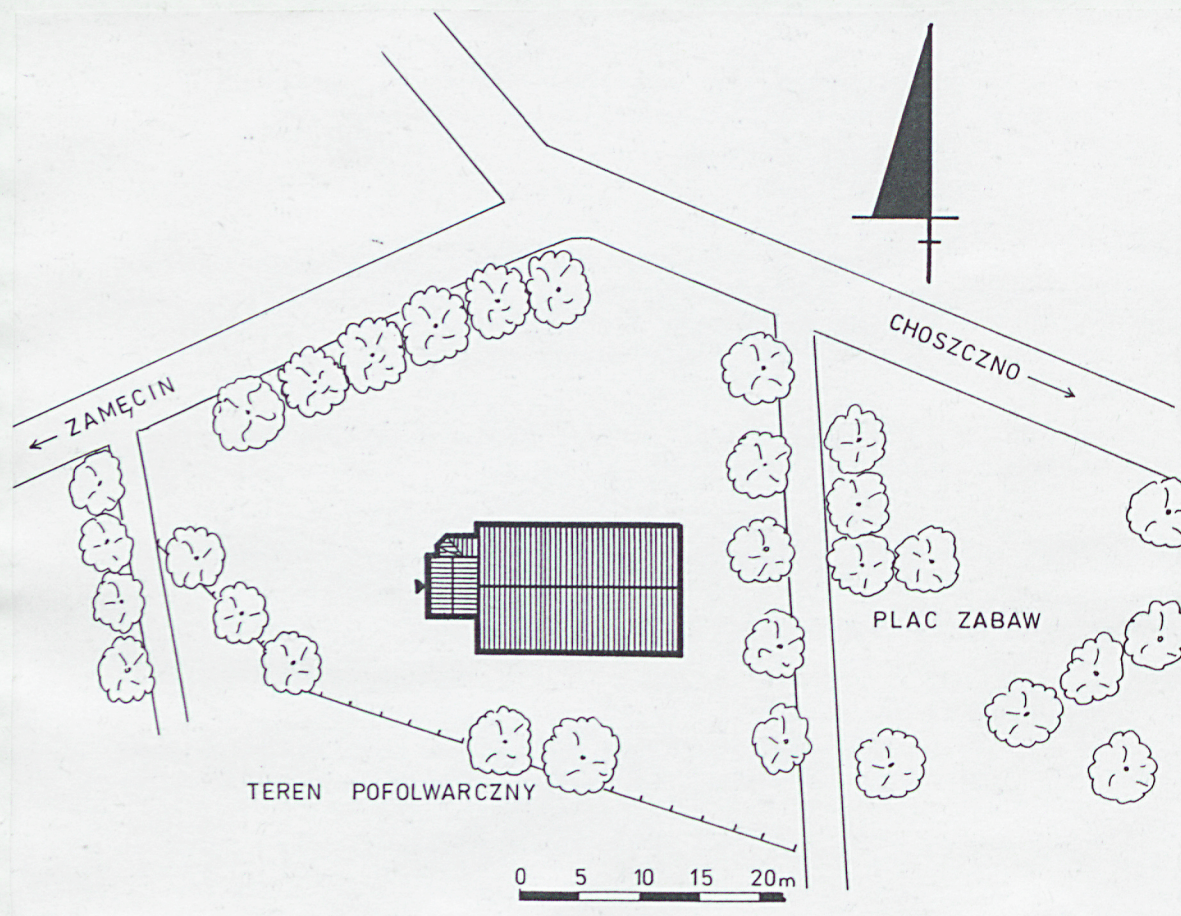
Drzwi: wtórne, wykonane w czasie odbudowy kościoła. Drzwi frontowe (w zachodniej ścianie wieży) dwuskrzydłowe, ramowoklepkowe (dwuwarstwowe), zawieszone na trzpieniowych zawiasach; otwór drzwiowy opracowany uskokowym, ceglany portal z ostrołukowym nadprożem. Pierwotnie otwór drzwiowy umieszczony był pośrodku ściany południowej korpusu nawowego; obec-

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 06.1996 r....

c.d. wkładka nr 2

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Gorzowie Wlkp....
Opr. BSIX Sz-n, ul. Jagiełły 9a/11, tel. 489-076

Wzór ODZ 1978 r

2.

3.

1. Miejscowość S T A R Y K L U K O M	2. Obiekt (jak w karcie) KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. WNIĘBOWSTĄPIENIA PAŃSKIEGO	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) tekst, foto
---	---	---

c.d. rubr. nr 13

nie zablendowany z czytelnym obrysem ostrołukowego, ceglanego nadproża.

Między kruchtą i nawą zachowany pierwotny otwór drzwiowy; bez stolarki. Drzwi do zakrystii nowe, 1-skrzydłowe, płyci-nowe.

R z u t

Kościół założony został na rzucie prostokąta, zorientowanego na osi W-E, o wymiarach 1680 x 1040 cm. Do zachodniej ściany szczytowej dostawiona jest wieża, wzniesiona na planie prostokąta, zorientowanego na osi N-S, o wymiarach 500 x 370 cm. Do północnej ściany wieży przylega niewielka przybudówka, założona na planie nieregularnego pięcioboku, o wymiarach zewnętrznych 190 x 130 x 70 cm.

Jedynie wejście do wnętrza świątyni umieszczone jest w zachodniej ścianie wieży; pierwotnie sala kościelna dostępna była od południa.

B r y ł a

Kościół w Starym Klukomiu jest obiektem trzybryłowym, składającym się z: 1) korpusu nawowego w formie leżącego prostopadłościanu, nakrytego wysokim dachem 2-spadowym; 2) wieży w kształcie stojącego prostopadłościanu, nakrytego daszkiem 2-spadowym (pierwotnie w dachu wyprowadzona była sygnaturka, zwieńczona ostrosłupową iglicą); 3) przybudówki w formie nieregularnego graniastosłupa, zwieńczonego trzyspadowym daszkiem.

Wysokość całkowita korpusu nawowego wynosi ok. 1200 cm; stosunek wysokości ścian do wysokości dachu jak 4:5. Jest to obiekt parterowy (sala o wysokości 460 cm), niepodpiwniczony (bez krypty grzebalnej), z jednoprzestrzennym poddaszem. Wysokość całkowita trzykondygnacyjnej wieży wynosi ok. 1650 cm; stosunek wysokości ścian do wysokości dachu jak 5:1. Przybudówka jest niewielkim, parterowym obiektem o wysokości ok. 650 cm.

W n ę t r z e

Wnętrze kościoła składa się z: 1) sali kościelnej, w ramach której wydzielone jest - przy szczycie wschodnim - prezbiterium oraz zakrystia (w narożniku połud-zachodnim); 2) kruchty w przyziemiu wieży; 3) klatki schodowej.

Historyczny wystrój wnętrza jest nieznany, bowiem obiekt został spalony w czasie II wojny światowej. Współczesna aranżacja wnętrza została wykonana podczas odbudowy w latach 1975-76 i jest dostosowana do współczesnych wymogów świątyni rzymsko-katolickiej. Wnętrze charakteryzuje się prostym (ascetycznym) wystrojem; ściany sali tynkowane na gładko i bie-

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 05.1996 r.

c.d. wkładka nr 3

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Gorzowie Wlkp.
Opr. BSIDK Sz-n, ul. Jagiełły 9a/11, tel. 489-076

Wzór ODZ 1978 r

4.

5.

6.

1. Miejscowość S T A R Y K L U K O M	2. Obiekt (jak w karcie) KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. WNIEBOWSTĄPIENIA PAŃSKIEGO	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) tekst, foto
---	---	---

C.d. rubr. nr 13

lone na gładko, skonstrastowane z deskowym (lakierowanym) pułapem stropu.

W y p o s a ż e n i e

Kościół pozbawiony pierwotnego wyposażenia; elementy sprzed 1945 r. sprowadzone zostały z innych obiektów.

Mensa ołtarzowa (obecnie stół liturgiczny) - drewniana skrzynia, flankowana stylizowanymi półkolumnami, z rodzajową płaskorzeźbą od frontu.

Ławki - drewniane z płycinowymi zaplecekami i profilowanymi policzkami.

Dzwon - sygnaturka o średnicy ok. 35 cm, bez widocznych inskrypcji.

E l e w a c j e

Kościół w Starym Klukomiu jest niewielką, XV-wieczną gotycką świątynią salową, bez architektonicznie wyodrębnionego prezbiterium, z XIX-wieczną (neogotycką) wieżą przy szczycie zachodnim.

Elewacje ścian długich korpusu nawowego są 5-osiowe (pierwotnie 3-osiowe), symetryczne, zaakcentowane jedynie fakturą i wątkiem muru kamiennego, skonstrastowanego z ceglanymi obramieniami okiennymi i blendami. Elewacja wschodnia pierwotnie 2-osiowa (obecnie otwory zabblendowane), z ozdobnie opracowanym szczytem, którego kompozycja opiera się na zestopniowany układzie ceglanych lizen i tynkowanych blend. W szczycie zachodnim wyprowadzona ceglana, schodkowa attyka.

Masywna, trzykondygnacyjna wieża ukształtowana został z użyciem neogotyckich form stylowych. Elewacje przeciwległe o symetrycznym podziale (w obrębie poszczególnych kondygnacji), zaakcentowane rytmicznie rozmieszczonymi otworami okiennymi, schodkowymi gzymsami, tynkowanymi fryzami. Szczyty dachu wieży rozwiązane na polu trójkąta równoramiennego, z ostrołukową blendą, pseudorozetą i sterczynkami. Portal drzwiowy o uskokowej formie, opracowany cegłą ceramiczną i zwieńczony ostrołukowym nadprożem.

Elewacje przybudówki 1-osiowe z ceglanym licem ścian obwodowych.

I n s t a l a c j e - elektryczna; system grzewczy nieczynny.

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 05.1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Gorzowie Wlkp.
Opr. BSIDK Sz-n, ul. Jagiełły 9a/11, tel. 489-076

Wzór OIZ 1978 r

7.

Spis fotografii:

1.	Stary Klukom - kościół filialny p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego	- widok ogólny od połud-wschodu
2.	-:-	- elewacja północna
3.	-:-	- elewacja wschodnia
4.	-:-	- wieża - widok od półn-zachodu
5.	-:-	- wnętrze - widok w kierunku ołtarza
6.	-:-	- wnętrze - widok w kierunku zachodnim
7.	-:-	- mensa ołtarzowa (ob. stół liturgiczny)